نقش ترکیه در تحولات منطقه ای و بین المللی

معصومه عموری/ کارشناس ارشد روابط بین الملل / عضو انجمن علمی مطالعات جهان

نظام سیال و پر تلاطم بین المللی مملو از فرصتها و چالشهائی است که به حسب طبیعت سیال آن ، بصورت متناوب ظهور می نمایند و محو می شوند. چنانچه کشوری بر ماهیت سیال تحولات بین المللی آگاه باشد و آنرا برسمت شناخته باشد، آنگاه هوشیارانه مترصد شناخت بموقع و درست تهدیدها و فرصتهائی خواهد بود که بصورت مستمر ظهور می یابند و از بین می روند.

ترکیه ازجمله این کشورهاست که از زمان کنار گذاشته شدن نظامیان از قدرت تا کنون، در عرصه داخلی و خارجی شاهد پیشرفت‌های مهم سیاسی، اقتصادی و اجتماعی مستمر بوده است. حزب عدالت و توسعه با عملکرد مطلوب خود در یک دهه گذشته توانسته است، علاوه بر بهبود شرایط داخلی ترکیه، از نظر سیاست داخلی، خود را در کانون ساختار قدرت در کشور قرار دهد.این حزب علیرغم دستاوردهای قابل تحسین خود، با چالش‌های مختلف داخلی همچون کنترل قدرت و محدود نمودن نقش ارتش، اصلاح قانون اساسی و مشکل کردها روبروست که می‌تواند کارکرد موفق حزب را با تهدیداتی روبرو سازد، اما دولتمردان آنکارا تا کنون نشان داده اند که با اتخاذ سیاستهای واقع بینانه، از راه دشواری که در آن قرار داشته اند با موفقیت عبور کرده اند، از اینرو انتظار می رود این حزب برای غلبه برچالشهای داخلی با مشکل لاینحلی روبرو نگردد.

ایران و ترکیه علی رغم وجود اختلاف نظردر باره برخی تحولات منطقه ای همچنان بر همکاری مشترک تاکید دارند

دولت حزب عدالت و توسعه علاوه بر موفقیت در عرصه داخلی، در سطح منطقه‌ای نیز توانسته است با نقش‌آفرینی موثر و اجرای دیپلماسی فعال نقش مهمی در تحولات منطقه ایفا کند وجایگاه مناسبی را برای ترکیه تحصیل نماید. ازجمله تحولات مهم در عرصه روابط خارجی ترکیه، از میان بردن اختلافات و مشکلات با همسایگان، تغییر موضع در رابطه با رژیم اسرائیل و به نفع فلسطین ، تلاش برای ایجاد روابط استراتژیک با کشورهای جنوبی خلیج فارس، ایفای نقش فعال در بحران افغانستان، نفوذ در کشورهای آسیای میانه و قفقاز، اتخاذ رویکرد مستقلانه در مقابل امریکا و غرب و همچنین ارتقای سطح روابط با ایران بوده است.

با این حال تحولات اخیر جهان عرب، فرصتها و تهدیداتی تازه را برای سیاست منطقه‌ای آن کشور بوجود آورده است. از میان چالشهای جدید می توان به تاثیر منفی مواضع آنکارا در قبال بحران سوریه بر روابط این کشور با جمهوری اسلامی ایران و عراق اشاره نمود. آنکارا با آگاهی از برخی تبعات منفی رویکرد خود در قبال تحولات سوریه، سعی دارد با آینده نگری دقیق و اتخاذ سیاست متوازن حداکثر بهره‌برداری را از فرصت‌های بوجود آمده ناشی از این تحولات بنماید و تا حد امکان از آسیب دیدن روابطش با تهران و بغداد جلوگیری کند. نگاهی دقیق به اهداف ترکیه در سطح منطقه و تنگناها و اجبارهائی که بطور طبیعی آنکارا در تدوین سیاست خارجی خود با آنها مواجه است، به درک بهتر این مسئله کمک خواهد کرد. آنکارا بخوبی می داند که علیرغم اختلاف نظر در مورد تحولات سوریه و بحرین با تهران، باید از به وجود آمدن تنش و تشنج در روابطش با ایران پرهیز نماید. به همین دلیل طی سالهای گذشته نیز علیرغم برخی مواضع متفاوت در رویکرد خارجی دو کشور، طرفین سعی نموده اند مناسبات خود را در سطحی متعادل و در جهت منافع هر دو کشور به پیش برند.

بنابراین شناخت بموقع و دقیق فرصتها و استفاده بهنگام و آینده نگرانه از آنها و پرهیز از قضاوتها و اقدامات شتاب زده، موجب کسب منافع ملی و اعتبار و حیثیت بین المللی بیشتر می شود و هرکشوری که بتواند از این فرصتها بدرستی استفاده کند میتواند در نظام بین الملل بر سکوی بلندتری قرار گیرد و بر توان بازیگری و نفوذ خود بیافزاید. در مقابل عدم بهره گیری درست و بموقع از فرصتها و اتخاذ مواضع شتاب زده و به دور از آینده نگری، موجب می شود تا کشور موقعیتهای رشد و توسعه خود را از دست داده و آنها را در اختیار رقبای خود قرار دهد. نتیجه این روند درجا زدن کشور و رشد و بزرگ شدن رقبا خواهد بود. این روند به جائی ختم خواهد شد که کشور مجبور می شود تا برای حفظ و بقای خود هر روز هزینه های گزاف بپردازد و بتدریج از سرمایه های خود تهی گردد.نمی توان این واقعیت را نادیده گرفت که طی دهه گذشته رفتار عقلائی دولتمردان آنکارا موجب شده تا ترکیه در حوزه سیاست خارجی، از چنین فرصتهائی برای افزودن به ظرفیتهای ملی در سطح داخل و خارج بهره جسته و عملا کشور را در مسیر رشد و ترقی و خوش نامی قرار داده است. حاصل این موفقیتها امروز برای ترکیه در میان افکار عمومی کشورهای مسلمان، به این نکته منجر گردیده است که از آن بعنوان یک الگوی موفق نام می برند و این دستاورد گرانبهائی است که دولتمردان ترکیه را به ادامه راه امیدوارتر می نماید.

تحولات اخیر در دنیای عرب، موجب پیدایش فرصت ها و چالش های بسیاری برای حزب عدالت و توسعه در ترکیه شده است